

بررسی سطح بندی خدمات روستاهای شهرستان آستارا بر اساس مدل موریس به منظور ارائه راهکارهای توسعه

دکتر سیده صدیقه حسنی مهر

گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آستارا، شهر آستارا

چکیده

برنامه ریزی توسعه روستایی جزء برنامه های توسعه هر کشور می باشد و بی شک یکی از وظایف برنامه ریزان روستایی یافتن راه حل جهت عمران و توسعه نواحی روستایی با شناخت کامل از استعدادها و قابلیت های روستا می باشد. موضوع این تحقیق بررسی سطح بندی خدمات روستاهای شهرستان آستارا بر اساس مدل موریس به منظور ارائه راهکارهای توسعه می باشد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی می باشد و شیوه گردآوری اطلاعات ترکیبی از مطالعات میدانی و اسنادی می باشد. در این پژوهش توسعه بعنوان متغیر وابسته می باشد و شاخص های (امکانات زیر بنائی مانند آب و برق و گاز و امکانات روبنائی مانند خدمات آموزشی، بهداشتی، اداری و گروههای شاغل) مورد استفاده در جهت تعیین توسعه یافتگی به عنوان متغیرهای مستقل می باشند. نتایج نشان داد که به جزء یک روستا کلیه روستاهای سطح یک (توسعه یافته) در بخش جلگه قرار دارند، یعنی بین ارتفاع و توسعه یافتگی رابطه وجود دارد. و روستاهای سطح یک دارای جمعیت بالاتر از ۱۰۰۰ نفر و روستاهای سطح سوم دارای جمعیت زیر ۱۰۰ نفر می باشد، به منظور رسیدن به راهکارهای توسعه پیشنهاد می شود: ۱- خدمات رسانی به روستاها و افزایش رضایتمندی روستائیان ۲- جلب مشارکت بخش غیر دولتی توسعه روستاها.

کلید واژه ها: سطح بندی- خدمات - مدل موریس - توسعه روستایی - آستارا.

مقدمه

اگر نقش روستا و جایگاه واقعی آن در اقتصاد ملی شناخته و اهمیت آن در سلسله عوامل رشد و توسعه اقتصادی بازیابی شود، معلوم خواهد شد که ویرانی روستاها بجز عدم شناخت ظرفیت و پتانسیل آنها و بی تفاوت بودن به این بخش مهم ناشی از ضعف و ناتوانی در مطالعات محیطی است (بدری فر، ۱۳۷۹، ۷۱). توزیع عادلانه امکانات و ثمرات توسعه در میان اکثریت جمعیت از خصیصه های مهم اقتصاد سالم و پویا می باشد. برنامه ریزان جهت تحقیق این امر سعی در کاهش نابرابریها و عدم تعادل از طریق تدوین و اجرای برنامه های متعدد محدودیت زدایی و گسترش همه جانبه جنبه های مثبت توسعه یافتگی دارند. گام اساسی در زمینه تدوین برنامه های کارآمد و منطبق بر واقعیتها دستیابی به هدف برتر، عدالت اجتماعی و شناسایی شرایط موجود روستاها و بررسی سطح توسعه در آنهاست. چه بسا عدم شناخت دقیق وضع موجود کلیه تلاشهای دست اندرکاران امر محرومیت زدایی و کسب عدالت اجتماعی را عقیم می گذارد (آسایش و استعلاجی، ۱۳۸۲، ص ۶). برای ارائه مطلوب خدمات و امکانات و تعادل بیشتر بین سطح زندگی در شهر و روستا، تعیین سطح توسعه روستاها گام مهمی در برنامه ریزی توسعه

اقتصادی - اجتماعی کشور می‌باشد و با توجه به اینکه مهمترین قدم در برنامه‌ریزی توسعه روستایی کاهش عدم تعادل‌ها می‌باشد بنابراین بررسی میزان توسعه یافتگی مناطق روستایی می‌تواند برای مسئولان و برنامه ریزان در زمینه تعیین اولویتهای مربوط به طرحهای توسعه راهگشا باشد. در شهرستان آستارا برخی از روستاها بدلیل نبود امکانات، خالی از جمعیت شده‌اند. بررسی سطح توسعه یافتگی روستاها کمک خواهد نمود تا میزان ارائه خدمات و امکانات به هر روستا مشخص گردد.

نارسایی های خدماتی در زمینه های مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و همچنین محدودیت امکانات اشتغال در عرصه‌های روستایی از یک سو جاذبه های شهری از سوی دیگر، نهایتاً اینگونه روندها را هم به زیان حوزه ها و مناطق شهری و هم به بهای فروپاشی نظام زیستی - فضایی سکونتگاههای روستایی تشدید کرده است بر اساس این واقعیت‌ها، لزوم توجه جدی تر به عرصه‌های روستایی کشور و زمینه سازی برای ارائه خدمات مناسب و کافی به آنها از طریق خودجوشی و مشارکت بیشتر روستائیان، چه به دلیل ضرورت گسترش فعالیت ها به منظور هموار ساختن مسیر حرکت به سوی تعیین چارچوب های مناسب برنامه ریزی در سطوح گوناگون محلی، ناحیه، منطقه ای و ملی امری اجتناب ناپذیر به نظر می آید (سعیدی، ۱۳۷۹، ص ۱). وجود نابرابری در برخورداری از شاخص‌های توسعه میان عرصه‌های شهری و روستایی، ضرورت جستجوی راه حل برای رفع این مشکل را، مطرح نموده است تضاد میان جنبه های کیفی زندگی در شهرها و روستاها و مهاجرت گروههای روستایی به سوی شهرها به امید برخورداری از امکانات و تسهیلات بیشتر، نه تنها در حوزه‌های روستایی، که در حوزه های شهری نیز باعث ایجاد مسایل و مشکلات زیادی شده است. بررسی سطح بندی خدمات روستاها و تعیین میزان توسعه روستاها نباید در برنامه ریزی های اجرایی کنار گذاشته شوند و این تحقیق سعی دارد با روش علمی ضمن تعیین سطح توسعه هر روستا، امکان خدمات دهی و حیات آنها را شناسائی و ارائه دهد.

فرضیه های پژوهش

۱. به نظر می‌رسد بین ارتفاع و سطح توسعه یافتگی روستا ارتباط وجود دارد.

۲. بین افزایش جمعیت و درجه توسعه یافتگی رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

نوع تحقیق توصیفی - تحلیلی می‌باشد. با توجه به اینکه جامعه آماری روستاهای شهرستان می‌باشد از نتایج سرشماری نفوس و مسکن و سالنامه های آماری و همچنین نقشه های مبنای در روش کتابخانه‌ای و در روش میدانی از پرسشنامه، مصاحبه، عکس استفاده شد. در این پژوهش جامعه آماری کل ۶۲ روستای دارای سکنه شهرستان است که جهت تکمیل پرسشنامه به دهیاری هر روستا مراجعه شده است.

منطقه مورد مطالعه

شهرستان بندری آستارا (Astara) به وسعت ۴۸/۳۸ کیلومتر مربع در شمال غربی ترین نقطه استان گیلان قرار دارد. این شهرستان از شمال به جمهوری آذربایجان، از جنوب به شهرستان تالش، از شرق به دریای خزر و از غرب به کوهستانهای تالش محدود می‌گردد. این شهرستان دارای ۲ بخش به نامهای مرکزی و لوندویل است. که اولی، دهستانهای حیران و ویرمونی و دومی نیز دو دهستان به نامهای لوندویل و چلونند را شامل می‌شود. شهرهای تابعه

آن نیز آستارا و لوندویل می باشد. شهرستان آستارا بین $38^{\circ} 15' 23''$ تا $38^{\circ} 27' 14''$ عرض شمالی و $34^{\circ} 11'$ تا $48^{\circ} 03' 52''$ طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار گرفته است (معاونت برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۸۵، ص ۲۰). شهرستان آستارا در سال ۱۳۸۵ دارای ۷۹۸۷۴ نفر جمعیت می باشد که از این تعداد ۴۷۴۳۴ نفر در نقاط شهری و ۳۲۴۴۰ نفر در نقاط روستایی ساکن می باشند. تراکم نسبی شهرستان آستارا در سال ۱۳۸۵ برابر با ۱۸۷/۷۷ نفر در کیلومتر مربع بوده است.

تعداد و بعد خانوار

تعداد خانوار در سال ۱۳۸۵، ۲۰۷۳۰ بوده که ۱۳۰۱۵ خانوار در مناطق شهری و ۷۷۱۵ خانوار در مناطق روستایی می باشند. بعد خانوار در سال ۱۳۸۵ در شهرستان آستارا در مناطق روستایی ۴/۲ نفر و در مناطق شهری ۳/۶۴ می باشد.

جدول شماره ۱- تعداد و بعد خانوار در شهرستان آستارا در سال ۱۳۸۵-۱۳۷۵

شرح	تعداد خانوار		بعد خانوار	
	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵
شهرستان	۲۰۷۳۰	۱۳۵۱۷	۱/۵۹	۴/۷
مناطق شهری	۱۳۰۱۵	۷۰۳۹	۳/۶۴	۴/۳۶
مناطق روستایی	۷۷۱۵	۶۴۷۸	۴/۲	۵/۰۳

مآخذ: آمارنامه استان گیلان ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵، تهیه و تنظیم نگارنده، ۱۳۹۰

وضعیت سواد

از مجموع جمعیت ۶ ساله و بیشتر در شهرستان آستارا که ۷۲۵۵۵ نفر می باشند تعداد ۸۶ درصد باسواد و تعداد ۱۴ درصد بی سواد وجود دارد. از مجموع جمعیت نقاط روستایی شهرستان آستارا که ۲۹۲۲۹ نفر می باشند تعداد ۷۹/۲۹ درصد آنها با سواد و تعداد ۲۰/۷۱ درصد از افراد بی سواد می باشند.

اشتغال

از مجموع جمعیت شاغل در شهرستان آستارا که ۲۲۱۲۶ نفر می باشند، ۶۲/۱۱ درصد آنها (۱۳۷۴۳ نفر) در نقاط شهری و ۳۷/۸۹ درصد آنها (۸۳۸۳ نفر) در مناطق روستایی می باشند. از نظر جنسیت ۸۹/۹۰ درصد افراد شاغل را مردان (۱۹۸۹۲ نفر) و ۱۰/۱۰ درصد افراد شاغل را زنان که (۲۲۳۴ نفر) می باشند. در سال ۱۳۸۵ از مجموع جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر که ۶۷۶۱۲ نفر می باشند، ۳۶/۸۲ درصد (۲۴۸۹۶ نفر) در گروه جمعیت فعال از نظر اقتصادی می باشند که از این تعداد ۸۸/۸۷ درصد (۲۲۱۲۶ نفر) شاغل و ۱۱/۱۳ درصد یعنی (۲۷۷۵ نفر) بیکار (جویای کار) می باشند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶، ص ۱۴۷).

کشاورزی

طبق اطلاعات موجود در سال ۱۳۸۹ سطح زیر کشت محصولات کشاورزی شهرستان آستارا را ۴۱۳۰ هکتار است که ۳۴۳۰ هکتار بصورت آبی و ۷۰۰ هکتار بصورت دیم انجام می گیرد.

جدول شماره ۲- میزان تولید محصولات کشاورزی در شهرستان آستارا ۱۳۸۶-۱۳۸۹

سال	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
محصولات (تن)				
گندم	۶۷۲	۶۰۰	۴۵۰	۵۵۰
جو	۱۷۱	۱۷۲	۷۷	۵۵
حبوبات	۱۶۳	۲۱۵	۲۱۰	۲۲۰
برنج	۷۰۷۰	۱۳۵۷۴	۱۴۲۹۱	۱۴۹۴۸
کیوی	۱۳۵۰	۱۳۲۰	۸۰۰۰	۸۲۰۰

مأخذ: اداره کشاورزی شهرستان آستارا سال، ۱۳۸۹

بحث

شاخص های مورد استفاده

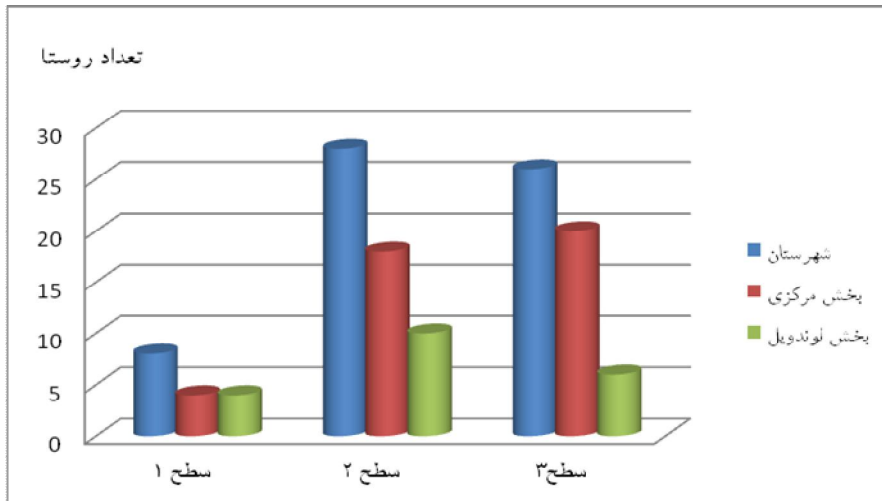
در این تحقیق چند شاخص از جمله: شاخص های اجتماعی و جمعیتی، جمعیت ۱۵-۰، جمعیت ۲۹-۱۵ ساله، جمعیت ۶۴-۳۰ ساله، جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر، شاخص های فضایی - کالبدی شامل کل خدمات روبنایی، شاخص های اقتصادی شامل تعداد شاغلین مورد استفاده قرار گرفته است.

طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای شهرستان آستارا به روش موريس

با استفاده از روش موريس از مجموع ۶۲ سکونتگاه روستایی شهرستان آستارا ۴۲ درصد (۲۶ روستا) در گروه توسعه نیافته، ۴۵ درصد (۲۸ روستا) در گروه نسبتاً توسعه یافته، ۱۳ درصد (۸ روستا) در گروه توسعه یافته قرار گرفته اند.

جدول شماره ۳- طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای شهرستان آستارا

رتبه	نام روستا	امتیاز	ردیف	رتبه	نام روستا	امتیاز	ردیف
۲	تله خان	۳۰	۳۳	۳	هوژیه	۰	۱
۲	گیلاده	۳۱	۳۴	۳	برزنا	۰	۲
۲	عسکرا باد	۳۱	۳۵	۳	باباعلی	۰	۳
۲	خسرو محله	۳۲	۳۶	۳	سلی	۱	۴
۲	مشند	۳۳	۳۷	۳	گونش	۴	۵
۲	خان حیاطی	۳۳	۳۸	۳	باسکم چال	۵	۶
۲	خانه های آسیاب	۳۵	۳۹	۳	گودی اولر	۰	۷
۲	شیخ علی محله	۳۵	۴۰	۳	نظر محله	۷	۸
۲	کوته کومه	۳۵	۴۱	۳	شاغلا	۸	۹
۲	صیادلر	۳۶	۴۲	۳	فندق پشته	۸	۱۰
۲	لمیر محله	۳۶	۴۳	۳	شونان	۸	۱۱
۲	کشفی	۳۷	۴۴	۳	میة کومی	۱۳	۱۲
۲	در بند	۴۱	۴۵	۳	زره ژیه	۱۸	۱۳
۲	قلعه	۴۱	۴۶	۳	بی بی یانلو	۱۸	۱۴
۲	قنبر محله	۴۲	۴۷	۳	شونده چولا	۱۸	۱۵
۲	باش محله لوندویل	۴۶	۴۸	۳	دپله	۱۹	۱۶
۲	بیجار بین	۴۸	۴۹	۳	دگرمانکشی	۲۱	۱۷
۲	چلوندپائین	۴۸	۵۰	۳	عوض لرضیادلر	۲۱	۱۸
۲	خشک دهنه	۵۰	۵۱	۳	اق مسجد	۲۲	۱۹
۲	خلج محله	۵۱	۵۲	۳	هولستون	۲۲	۲۰
۲	شیخ محله	۵۳	۵۳	۳	بهارستان	۲۳	۲۱
۲	کرده سرا	۵۳	۵۴	۳	حیران سفلی	۲۴	۲۲
۲	قره سوی	۵۷	۵۵	۳	حیران علیا	۲۴	۲۳
۲	سیبلی	۵۷	۵۶	۳	حیران وسطی	۲۴	۲۴
۱	عنبران محله	۶۲	۵۷	۳	دمیراوغلی کش	۲۵	۲۵
۱	باغچه سرا	۷۱	۵۸	۳	سیج	۲۵	۲۶
۱	چلوند	۷۱	۵۹	۳	چملر	۲۸	۲۷
۱	ویرمونی	۷۵	۶۰	۳	حاج امیرونه بین	۲۸	۲۸
۱	کانرود	۷۷	۶۱	۳	هودول	۲۸	۲۹
۱	عباس آباد	۸۶	۶۲	۲	جبرئیل محله	۲۹	۳۰
				۲	خلیله سرا	۲۹	۳۱
				۲	سرالیوه	۲۹	۳۲
		سطح ۲ (۲۸-۵۶)		سطح ۱ (۵۶-۸۶)			
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	شهرستان
	۴۲	۲۶	۴۵	۲۸	۱۳	۸	بخش مرکزی
	۳۲	۲۰	۲۹	۱۸	۶/۴	۴	بخش لوندویل

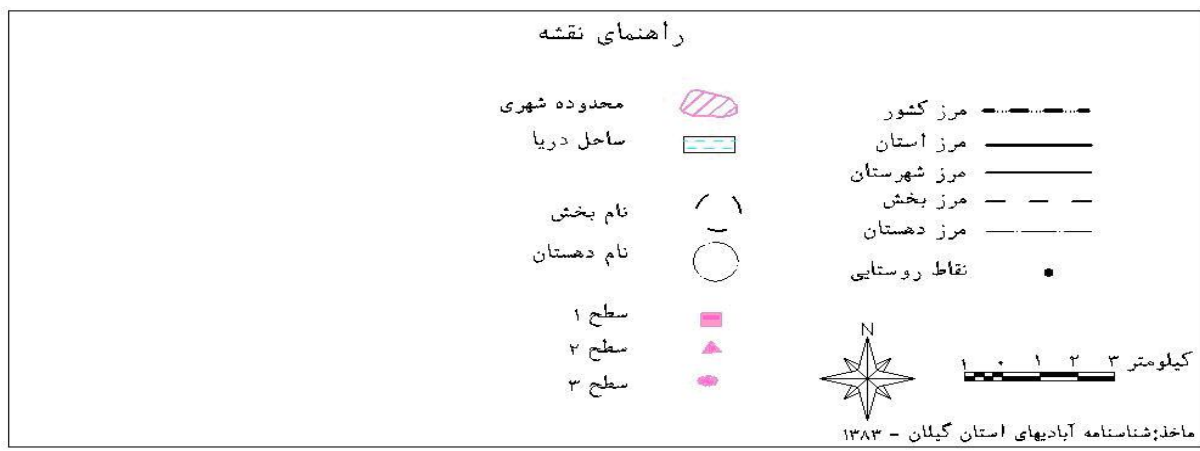
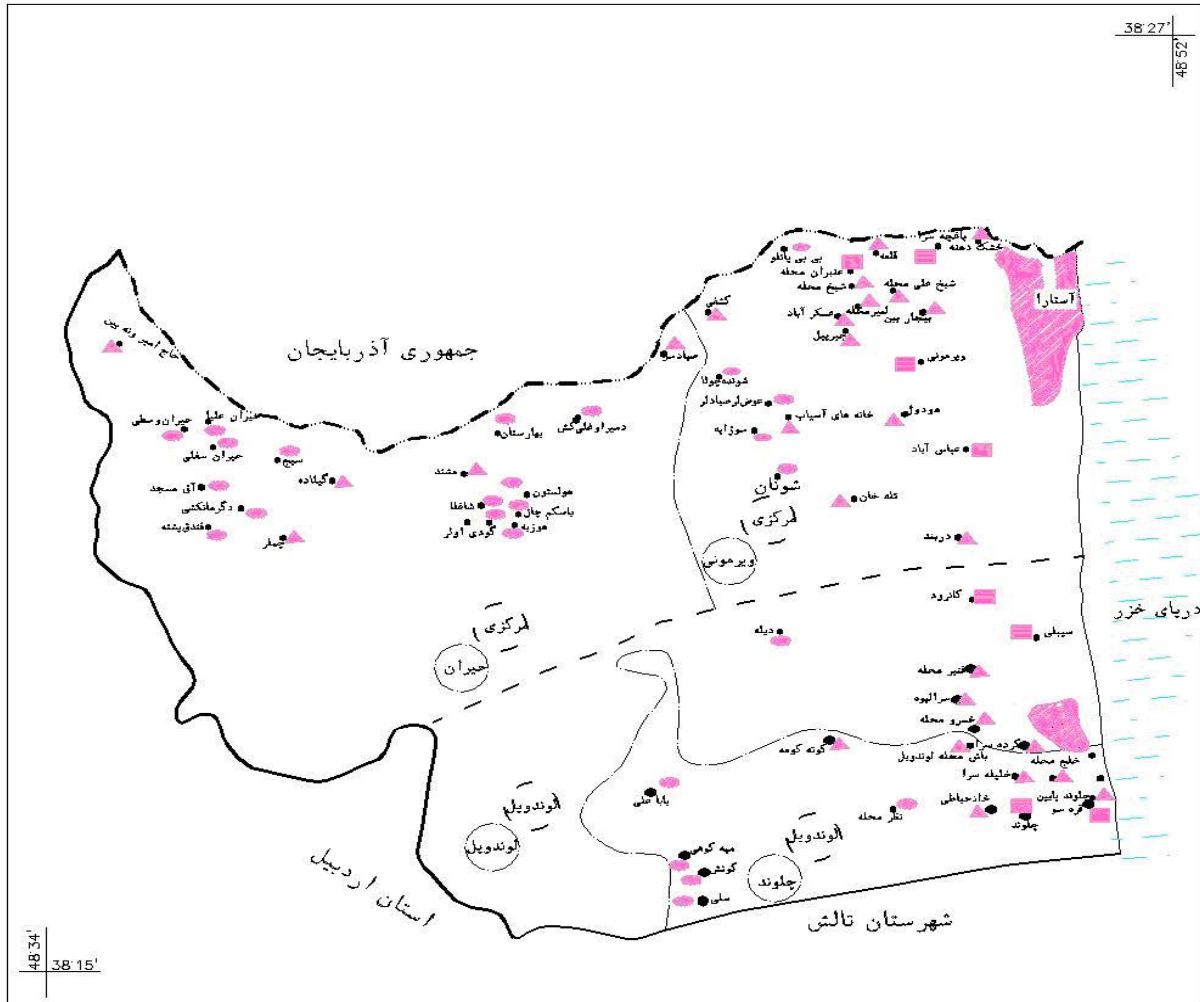

شکل ۱: طبقه بندی توسعه یافتگی شهرستان آستارا به تفکیک بخش

جدول شماره ۴- طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای شهرستان آستارا

بخش	سطح ۱ (۵۶-۸۶)	سطح ۲ (۲۸-۵۶)	سطح ۳ (۰-۲۸)
مرکزی	عباس آباد، ویرمونی، باغچه سرا، عنبران محله	چلمر، حاج امیر ونه بین، هودول، جبرئیل محله، تله خان، گیلده، عسکر آباد، مشند، خانه های آسیاب، شیخ علی محله، خشک دهنه، صیادلر، لمیادلر، محله، کشفی، دربند، قلعه، بیجار بن، شیخ محله	هوژیه، برزنا، باسکم چال، گودی اولر، شاغلا، فندق پشته، شونان، زره ژیه، بی بی یانلو، شونده چولا، دگرمانکشی، عوض لر صیادلر، آق مسجد، هولستون، بهارستان، حیران سفلی، حیران علیا، حیران وسطی، دمیر اوغلی کش، سیج
لوندویل	قره سوی، سبیلی، چلوند، کانرود	خالج محله، چلوند پایین، باش محله لوندویل، کومه، خان حیاطی، خلیله سرا، سرالیوه، خسرو محله، کرده سرا، قنبر محله	دپله، میسه کومی، نظر محله، گونش، سلی، باباعلی
تعداد	۸	۲۸	۲۶
درصد	۱۳	۴۵	۴۲

نقشه ۱- سطح بندی روستاهای شهرستان آستارا به روش موریس

نقشه ۱: سطح بندی روستاهای شهرستان آستارا به روش موریس

یافته‌های تحقیق

بررسی سطوح خدمات روستایی بر مبنای مدل موریس به تفکیک دهستان در آستارا

- دهستان حیران

از مجموع ۲۰ سکونتگاه روستایی ۷۵ درصد (۱۵ روستا) در گروه روستاهای در حال توسعه، ۲۵ درصد (۵ روستا) در گروه روستاهای توسعه نیافته، قرار گرفته اند.

جدول شماره ۵- طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای دهستان حیران به روش موریس

سطح ۱ (۵۶-۸۶)		سطح ۲ (۲۸-۵۶)		سطح ۳ (۰-۲۸)	
-		چم‌لر، حاج امیر ونه بین، مشند، صیادلر		هوژیه، باسکم چال، گودی اولر، شاغلا، فندق پشته، زره ژییه، دگرمانکشی، آق مسجد، هولستون، بهارستان، حیران سفلی، حیران علیا، حیران وسطی، دمیر اوغلی کش، سیج	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۰		۵	۲۵	۱۵	۷۵

تهیه و تنظیم: نگارنده، ۱۳۹۰

- دهستان ویرمونی

از مجموع ۲۲ سکونتگاه روستایی، ۵۹ درصد (۱۳ روستا) جزء روستاهای در حال توسعه ۱۸/۳ درصد (۴ روستا) در گروه روستاهای توسعه یافته و ۲۲/۷ درصد (۵ روستا) در گروه روستاهای توسعه نیافته، قرار گرفته اند.

جدول شماره ۶- طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای دهستان ویرمونی به روش موریس

سطح ۱ (۵۶-۸۶)		سطح ۲ (۲۸-۵۶)		سطح ۳ (۰-۲۸)	
عباس آباد، ویرمونی، باغچه سرا، عنبران محله		جبرئیل محله، خانه های آسیاب، شیخ علی محله، خشک دهنه، لمیر - تله خان محله، کشفی، دربند، قلعه، بیجارین، شیخ محله، هودول		برزنا، شونان، بی بی یانلو، شونده چولا، عوض لر صیادلر،	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۴	۱۸/۳	۱۳	۵۹	۵	۲۲/۷

تهیه و تنظیم: نگارنده، ۱۳۹۰

دهستان چلونند

از مجموع ۱۳ سکونتگاه روستایی، ۱۵ درصد (۲ روستا) در گروه روستاهای توسعه یافته، ۴۶ درصد (۶ روستا) در گروه روستاهای نسبتاً توسعه یافته، ۳۹ درصد (۵ روستا) در گروه روستاهای توسعه نیافته، قرار گرفته اند.

جدول شماره ۷- طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای دهستان چلونند به روش موریس

سطح ۱ (۵۶-۸۶)		سطح ۲ (۲۸-۵۶)		سطح ۳ (۰-۲۸)	
چلونند، قره سو		خلج محله، چلونند پایین، باش محله لوندویل، کوته		میله کوم، موم، نظر محله، گونش، سلی، باباعلی	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۲	۱۵	۶	۴۶	۵	۳۹

تهیه و تنظیم: نگارنده، ۱۳۹۰

- دهستان لوندویل

از مجموع ۷ سکونتگاه روستایی، ۲۹ درصد (۲ روستا) جزء روستاهای توسعه یافته، ۵۴ درصد (۴ روستا) در گروه روستاهای در حال توسعه و ۱۴ درصد (۱ روستا) در گروه روستاهای توسعه نیافته، قرار گرفته اند.

جدول شماره ۸- طبقه بندی توسعه یافتگی روستاهای دهستان لوندویل به روش موریس

سطح ۱ (۶۰-۱۰۰)		سطح ۲ (۳۰-۶۰)		سطح ۳ (۰-۳۰)	
کانرود، سیلی		کرده سرا، قنبر محله، خسرو محله، سرالیوه		دیله	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۲	۲۹	۴	۵۴	۱	۱۴

تهیه و تنظیم: نگارنده، ۱۳۹۰

جمعیت روستاها بر اساس طبقات جمعیتی

با بررسی در شهرستان آستارا بر اساس اطلاعات فرهنگ آبادیهای این شهرستان در سال ۱۳۸۵ تعداد ۱۳ روستا دارای کمتر از ۱۰ خانوار و ۹ روستا بین ۲۰-۱۰ خانوار و ۹ روستا بین ۵۰ تا ۱۰۰ خانوار و ۲۲ روستا دارای بالاتر از ۱۰۰ خانوار جمعیت دارند با توجه به آمار بالا می توان گفت که نیمی از روستاهای شهرستان کمتر از ۵۰ خانوار جمعیت دارند.

جدول شماره ۹- تعداد و درصد خانوارهای مناطق روستایی آستارا

خانوار	کمتر از ۱۰	۱۰-۲۰	۲۰-۵۰	۵۰-۱۰۰	بالاتر از ۱۰۰	جمع
تعداد	۳۱	۹	۹	۹	۲۲	۶۲
درصد	۲۰/۹۷	۱۴/۵۱	۱۴/۵۱	۱۴/۵۱	۳۵/۵	۱۰۰

مآخذ: فرهنگ آبادیهای شهرستان آستارا، ۱۳۸۵، تهیه و تنظیم: نگارنده، ۱۳۹۰

جمعیت روستاها بر اساس طبقات ارتفاعی

از مجموع ۳۳ روستای کوهپایه ای تعداد ۲۳ روستا کمتر از ۲۰۰ نفر، ۹ روستا بین ۲۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر و یک روستا جمعیتی بیشتر از ۱۰۰۰ نفر دارد. از مجموع ۲۱ روستای جلگه ای تعداد ۱۰ روستا جمعیتی بین ۲۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر و ۱۱ روستای دیگر جمعیتی بالاتر از ۱۰۰۰ نفر را دارا می باشند و از مجموع ۸ روستای کوهستانی تعداد ۷ روستا

کمتر از ۲۰۰ نفر و یک روستا بین ۲۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر جمعیت دارد. با توجه به این داده‌ها می‌توان گفت که توپوگرافی و موقعیت روستاها در جذب یا پراکندگی جمعیت موثر می‌باشد.

جدول شماره ۱۰- تعداد و درصد مناطق روستایی شهرستان آستارا به نسبت موقعیت

جمع کل	کوهستانی		کوهپایه ای		جلگه ای		موقعیت
	درصد	تعداد روستا	درصد	تعداد روستا	درصد	تعداد روستا	جمعیت
۳۰	۸۷/۵	۷	۶۹/۷۰	۲۳	۰	۰	کمتر از ۲۰۰ نفر
۲۰	۱۲/۵	۱	۲۷/۲۷	۹	۴۷/۶۲	۱۰	۲۰۰-۱۰۰۰
۱۲	۰	۰	۳/۰۳	۱	۵۲/۳۸	۱۱	بیشتر از ۱۰۰۰
۶۲	۱۰۰	۸	۱۰۰	۳۳	۱۰۰	۲۱	جمع

مآخذ: فرهنگ آبادیهای شهرستان آستارا، ۱۳۸۵، تهیه و تنظیم: نگارنده، ۱۳۹۰

ارزیابی فرضیه

فرضیه اول:

- به نظر می‌رسد بین ارتفاع و سطح توسعه یافتگی روستا ارتباط وجود دارد.

در جدول ۱۱، سطح توسعه یافتگی روستاها به تفکیک ارتفاع در ۵ گروه آورده شده است. مشاهده می‌شود که روستاهای واقع در سطح ۱ همگی در جلگه قرار دارند و فقط ۱ روستا در بخش کوهپایه در ارتفاع بین ۵۰۰-۰ قرار می‌گیرد، روستاهای سطح دوم نیز بجز چهار روستا که در بخش کوهستان قرار می‌گیرد بقیه در بخش جلگه و کوهپایه واقع شده‌اند، سطح سوم که روستاهای توسعه نیافته می‌باشد، این توزیع سطح توسعه اثبات می‌کند که با افزایش ارتفاع، سطح توسعه یافتگی کاهش می‌یابد.

جدول ۱۱- سطح بندی روستاهای شهرستان آستارا بر اساس طبقات ارتفاعی (بر حسب متر)

شرح	جلگه (زیر صفر)	کوهپایه (۰-۵۰۰)	کوهستان (۱۰۰۰-)	کوهستانی (مرتفع ۱۰۰۰-)	کوهستانی بسیار مرتفع (۱۵۰۰+)
سطح ۱ (توسعه یافته)	قره سو- سیلی- باغچه سرا- چلوند-ویرمونی- کانرود-عباس آباد	عنبران محله	-	-	-
سطح ۲ (نسبتاً توسعه یافته)	خلیله سرا- سـرالـیوه- خسرو محله-خان حیاطی-شیخ علی محله- دربند-قلعه قنبر محله- بیجارن-چلوند پایین-خشک دهبنه- خلیج محله- کرده سرا	هندول - جبرئیل محله- تله خان-عسگر آباد- خانه های آسیاب- کوته کومه- صیادلر- لمیر محله-کشفی- باش محله لوندویل-شیخ محله	شند	گیلاده	چلمر-حاج امیرونه بین
سطح ۳ توسعه نیافته		برزنا-گونش- شونان-بی بی یانلو- شونده چولا- دیله عرض لر صیادلر- دمیر اوغلی کش	هوژیه- باباعلی- سلی- باشم چال- گودی اولر- نظر محله- شاغلا- میله کومی-زره ژیله-بهارستان	هوستون- سیج	فندق پشته - دگرمانکشی - آق مجد- حیران سفلی- حیران علیا- حیران وسطی

فرضیه دوم:

- بین افزایش جمعیت و درجه توسعه یافتگی رابطه وجود دارد.

همانطوری که در اطلاعات جدول ۱۲ مشاهده می شود از ۶۲ روستای آستارا ۸ روستا در سطح یک قرار گرفته اند که همگی در طبقات جمعیتی بالای ۵۰۰ نفر قرار داشته و ۶ روستا نیز بیش از ۱۵۰۰ نفر جمعیت دارند و روستاهایی که در سطح دوم قرار می گیرند ۲۸ روستا است. در سطح سوم که روستاهای توسعه نیافته می باشد، که ۲۱ روستای آن در گروه جمعیتی زیر ۱۰۰ نفر قرار دارد بنابراین روستاهایی که در سطح اول یعنی توسعه یافته قرار گرفته در گروه جمعیتی بالای ۱۰۰۰ نفر هستند. شواهد بیانگر این مطلب است که بین افزایش جمعیت و سطح توسعه یافتگی رابطه وجود دارد و فرضیه دوم نیز اثبات می گردد.

جدول ۱۲- سطح توسعه یافتگی و طبقات جمعیتی روستاهای آستارا

شرح	۱-۹۹	۱۰۰-۲۴۹	۲۵-۴۹۹	۵۰۰-۹۹۹	۱۰۰۰-۱۴۹۹	+۱۵۰۰
سطح ۱ (توسعه یافته)	-	-	-	چلود	سیبلی	قره سو-عنبران محله - باغچه سرا-ویرمونی - عباس آباد-کانرود
سطح ۲ (نسبتاً توسعه یافته)	تله خان - شیخ علی محله	چلمر - حاج امیر ونه بین - جبرئیل محله - عسگرآباد - کشفی	هودول - خلیله سرا - خان حیاطی - صیادلر - لمیرمحله - دربند - قلعه دگرمانکشی	سرالیوه - گیلانده - خسر و محله - مشند - خانه های آسیاب - کوته کومه - چلود پایین - خلیج محله - شیخ محله	باش محله - بیجاربن - خشک دهنه - کرده سرا	
سطح ۳ توسعه نیافته	حیران وسطی - بهارستان - هولستون - آق مسجد - دیله - عوض لر صیادلر - شونده چولا - بی بی یانلو - زره ژیه - شونان - فندق پشته - شاغلا - نظر محله - گودی اولر - باشه چال - گونش - باباعلی - برزنا - سوژیه					

نتیجه گیری و پیشنهادات

توسعه روستایی یک فرآیند سیستمی است، آنچه مورد نیاز است مجموعه کاملی از اجزای به هم پیوسته سیستم است که مفهوم همه جانبه نوینی را از توسعه به دست می دهد، در چنین سیستمی، راهبردهای توسعه نه از بالا به پایین و نه از پایین به بالا، بلکه آمیزه ای از هر دو هستند (لاکشمیانان، مترجم روستا، ۱۳۷۶، ص ۱۰۹). تغییر در سیاست های کلان همراه با تأکید بر تعدیل های ساختاری و افزایش وابستگی به مکانیزم های بازار در اکثر کشورهای در حال توسعه، منجر به ظهور ساختار جدیدی از فقر شده است (تیلور، ۱۹۹۳، ص ۷۶). مدیران اجرایی کشورها وظایفی را در مقابل مردم به عهده دارند و محل سکونت در شهر و روستا ملاک درستی در ارائه خدمات به آنان نمی تواند باشد، به ویژه آنکه مردم ساکن در روستاها عمدتاً تولید کننده می باشند. واضح است که نداشتن شغل و درآمد کافی در هر جامعه ای از بزرگترین مشکلات اقتصادی می باشد که با گذشت زمان مشکلات زیادی به دنبال خواهد داشت لذا با مشخص شدن سه سطح در توسعه یافتگی روستاهای آستارا و با توجه به قابلیت های بالقوه روستاهای مورد مطالعه و به منظور ارائه راهکارهای توسعه، موارد زیر پیشنهاد می شود:

- ۱- افزایش رضایت مندی با برخورداری روستاییان از ارائه خدمات عمومی. ۲- جلب مشارکت بخش غیر دولتی در توسعه روستاها. ۳- افزایش عملکرد در واحد سطح محصولات زراعی و بهبود کیفیت محصولات. ۴- تقویت رابطه بین زیربخش های کشاورزی و صنایع مرتبط با آنها. ۵- تهیه و تدوین طرح های حفاظت، احیا و توسعه جنگل و مرتع و نظارت بر اجرای آنها. ۶- تقویت و توسعه طرح ها و زیرساخت های گردشگری شهرستان. ۷- فعال

سازی ظرفیت‌های بلااستفاده در زمینه صید صنعتی و کاهش هزینه های تولید و پرورش آبزیان. ۸- ارتقاء شاخص های توسعه در بخش های مختلف تا سطح پتانسیل های بالقوه.

منابع:

۱. آسایش، حسین و استعلاجی، علیرضا، ۱۳۸۲، اصول و روشهای برنامه ریزی ناحیه ای (مدلها، روشها و فنون) انتشارات دانشگاه آزاد شهرری.
۲. اداره جهاد و کشاورزی شهرستان آستارا، ۱۳۸۹.
۳. بدری فر، منصور، ۱۳۶۹، طرح مطالعات روستایی، پژوهش های جغرافیایی، شماره ۹۶، سال ۲۲- انتشارات دانشگاه تهران.
۴. حسنی مهر، سیده صدیقه، ۱۳۹۰، بررسی سطح بندی خدمات روستاهای شهرستان آستارا بر اساس مدل موریس به منظور ارائه راهکارهای توسعه، معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا.
۵. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۸۵ سالنامه آماری استان گیلان.
۶. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۷۵، فرهنگ آبادیهای شهرستان آستارا.
۷. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۸۳، اطلس آبادیهای استان گیلان.
۸. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۸۵، فرهنگ آبادیهای شهرستان آستارا.
۹. سعیدی، عباس، ۱۳۷۹، مبانی جغرافیای روستایی، انتشارات سمت.
۱۰. لاکشمانان، نی. آر، ۱۳۷۶، مدل در حال پیدایش توسعه روستایی، ترجمه: علی اکبر، روستا، شماره ۱.
۱۱. سازمان آمار و اطلاعات کشور، ۱۳۸۹.
۱۲. مرکز آمار ایران، آمار نامه استان گیلان ۱۳۸۵، ۱۳۸۶.
۱۳. مرکز آمار ایران، آمار نامه استان گیلان ۱۳۷۵، ۱۳۷۷.

14. Taylor L., 1993, the Rocky Road to Reform: trade. Industrial, Financial and Agricyltural strategies, world development.